

RICHTEREN

4-5

Debora, Barak en Jaël bij de bevrijding van
Israël en het overwinningslied van Debora.

GELEZEN UIT

Herziene Statenvertaling

BELUISTER OF BEKIJK

versvoorvers.org/richteren/4-5

BELUISTER OF BEKIJK

Inhoud

1	De kringloop van afval en bevrijding	2 min	4
2	Jabin en de Kanaänitische overheersing	2 min	5
3	IJzeren strijdwagens tegen een ontwapend volk	4 min	6
4	Debora als profetes en richter	4 min	8
5	Paulus over vrouwen en het ambt van oudste	3 min	10
6	Debora als uitzondering op mannelijk leiderschap	3 min	12
7	God roept Barak, maar hij wil Debora mee	3 min	13
8	Een vrouw zal de eer van de overwinning krijgen	2 min	15
9	Mannen die hun verantwoordelijkheid ontlopen	5 min	16
10	Gezag in het gezin en huiselijk geweld	3 min	18
11	Israël trekt slecht bewapend ten strijde	2 min	20
12	Heber en de band tussen Kenieten en Israël	2 min	21
13	De strijd bij de berg Tabor	2 min	22
14	God maakt Sisera's strijdwagens onbruikbaar	4 min	23

15	Sisera zoekt bescherming bij Jaël	3 min	26
16	Jaël doodt Sisera en Israël verslaat Jabin	3 min	28
17	Het overwinningslied als Hebreeuwse poëzie	3 min	29
18	Leiders of loshangend haar in de openingsregel	2 min	31
19	Gods verschijning en het verbond bij de Sinaï	2 min	32
20	Vrijwillige strijders maken vrede mogelijk	2 min	33
21	Stammen die meevochten en stammen die wegbleven	2 min	34
22	Sisera's nederlaag en het slot van het lied	4 min	36
	Om verder te lezen		38

1

De kringloop van afval en bevrijding

We komen nu bij Richteren hoofdstuk 4. We hebben tot nu toe drie richters gezien, en twee van die kringlopen die zo vaak voorkomen in het boek Richteren. Israël doet wat kwaad is in de ogen van de HEERE, en dat is ook weer het eerste wat er in hoofdstuk 4 gebeurt. Dan komt er onderdrukking als een tuchtiging van de HEERE. Uiteindelijk roept het volk tot God. Hij stuurt een richter. Het gaat beter, en dan vervallen ze weer in hun slechte gewoonten.

We hebben die kringloop twee keer helemaal doorlopen zien worden, in de tijd van Othniël en ook van Ehud. In het geval van Othniël was het de koning van Mesopotamië die hij na acht jaar onderdrukking versloeg. Nadat hij Israël had bevrijd, was er veertig jaar rust. In het tweede geval was het de Moabitische koning Eglon die kwam, in een bondgenootschap met Ammon en de Amalekieten, oude vijanden van Israël. Onder leiding van Ehud werden zij na achttien jaar onderdrukking verslagen. We lezen dat er na deze overwinning tachtig jaar vrede in het land was.

Dan lezen we over Samgar, en hij wordt eigenlijk helemaal niet met die kringloop in verband gebracht. Het is mogelijk dat zijn optreden een op zichzelf staande gebeurtenis was. Er wordt ons niet verteld dat hij richter over Israël was. Er wordt ons alleen verteld dat hij Israël bevrijdde. Misschien is hij ook richter over Israël geweest, maar we krijgen niet genoeg bijzonderheden om dat te weten. Het is zelfs mogelijk dat zijn heldendaden in de tijd samenvielen met die uit de periode van Ehud. Er waren tenslotte tachtig jaar vrede. Het is mogelijk dat die vrede even werd onderbroken, zo kort dat het niet eens het vermelden waard was. Samgar was de man die op dat moment nodig was en die een inval van misschien zeshonderd Filistijnen afsloeg. Hij versloeg hen allemaal en maakte daar een einde aan.

In hoofdstuk 4 staat:

Toen Ehud gestorven was, deden de Israëlieten opnieuw wat slecht was in de ogen van de HEERE.

RICHTEREN 4:1

Er staat niet: toen Samgar gestorven was. Het lijkt er dus op dat Samgars optreden waarschijnlijk thuishoort in de periode waarin Ehud richter was.

2

Jabin en de Kanaänitische overheersing

Daarom leverde de HEERE hen over in de hand van Jabin, koning van Kanaän, die te Hazor regeerde. En zijn legerbevelhebber was Sisera. Deze nu woonde in Haroseth-Haggojim.

RICHTEREN 4:2

Jabin, de koning van Kanaän, had ongeveer honderd jaar eerder een bondgenootschap van alle noordelijke volken tegen Jozua op de been gebracht, in het elfde hoofdstuk van Jozua. Jabin kan niet dezelfde man zijn. Het is dezelfde stad, Hazor, maar blijkbaar heetten de Kanaänitische koningen van dit gebied allemaal Jabin. We weten niet of dat zo was, maar het is waarschijnlijk, tenzij dit zoiets als Jabin de derde is. Meer dan honderd jaar eerder was er een Jabin geweest die door Jozua was verslagen. Hier is een andere Jabin in hetzelfde gebied, die ook koning over die streek is.

In sommige landen hadden alle koningen dezelfde naam. Egypte met zijn farao's is daar natuurlijk een goed voorbeeld van. Alle koningen van Egypte werden farao genoemd. Ze hadden ook persoonlijke namen, maar ze werden allemaal farao genoemd. Het lijkt er ook op dat Abimelech een koninklijke titel voor de koningen van Gerar kan zijn geweest. Dat is mogelijk, want we lezen over meer dan één Abimelech in verschillende generaties in die stad. Sommige steden hadden misschien een ambtstitel

voor degene die het hoogste ambt bekleedde, en Jabin kan die titel voor Hazor zijn geweest. Zoals ik al zei, zou dit niet dezelfde man zijn als degene die in Jozua 11 met dezelfde naam in dezelfde stad werd genoemd.

3

IJzeren strijdwagens tegen een ontwapend volk

Toen riepen de Israëlieten tot de HEERE, want hij had negenhonderd ijzeren strijdwagens en hij had de Israëlieten met geweld onderdrukt, twintig jaar lang.

RICHTEREN 4:3

Het is interessant dat het juist dat aantal is, negenhonderd ijzeren strijdwagens. Want zoals ik eerder zei, pochte farao Thoetmosis de derde er in zijn inscripties op dat hij in zijn tijd negenhonderd ijzeren strijdwagens op de Kanaänieten had buitgemaakt. Thoetmosis de derde leefde waarschijnlijk een paar eeuwen hiervoor. Maar het is hetzelfde gebied, hetzelfde wapentuig en zelfs hetzelfde aantal, negenhonderd. Misschien had dit specifieke gebied eeuwenlang een strijdwagenmacht van negenhonderd wagens in stand gehouden. En toen die door Thoetmosis waren buitgemaakt, hebben ze die allemaal vervangen, wagen voor wagen, en in wezen een strijdmacht van dezelfde omvang in stand gehouden.

Dat maakte hem zo geducht. IJzeren strijdwagens boezemden de Israëlieten angst in, ook de Efraïmieten toen Jozua hun grondgebied gaf. Ze zeiden:

Toen zeiden de nakomelingen van Jozef: Dat bergland zal voor ons niet groot genoeg zijn. Bovendien zijn er ijzeren strijdwagens bij alle Kanaänieten die in het land in het dal wonen, bij die in Beth-Sean en de bijbehorende plaatsen en bij hen die in het dal van Jizreël wonen.

JOZUA 17:16

Hij zei:

Nee, dat kun je wel.

Ook over de Judeeërs, de mensen van Juda, staat er in hoofdstuk 1, vers 19:

En de HEERE was met Juda, zodat hij de bewoners van het Bergland verdreef. Het lukte hem echter niet de bewoners van het dal te verdrijven, omdat zij ijzeren strijdwagens hadden.

RICHTEREN 1:19

Zoals ik al zei, het meest onoverwinnelijke wapentuig van die tijd. Jabin en zijn generaal Sisera hadden er negenhonderd. Daardoor leek hij onoverwinnelijk, vooral omdat Israël vrijwel ongewapend was. Het waren grotendeels ongewapende mensen.

Dat zien we, zoals ik eerder al zei, in hoofdstuk 5, vers 8, in het lied van Debora. Daar wordt teruggedacht aan die tijd, in vers 6:

In de dagen van Samgar, de zoon van Anath, in de dagen van Jaël, lagen de wegen verlaten, en zij die de paden bewandelden, gingen kronkelwegen.

RICHTEREN 5:6

Jaël leefde in dezelfde tijd als Debora, in de periode waar we het over hebben. Er staat:

Koos men nieuwe goden, dan was er strijd in de poorten. Werd er ook een schild of speer gezien onder veertigduizend in Israël?

RICHTEREN 5:8

Met andere woorden, Israël was een vrijwel ontwapend volk. Ze hadden geen krijgsmacht en hun vijand had negenhonderd ijzeren strijdwagens. Het lijkt erop dat elke mogelijke opstand tegen Sisera en zijn strijdwagenmacht bij voorbaat vrijwel kansloos was. Twintig jaar lang onderdrukte hij de Israëlieten dus met harde hand. Hij liet hen niet alleen schatting betalen, maar onderdrukte hen ook met harde hand

en behandelde hen slecht. Soms moesten ze alleen schatting betalen aan een koning die er tevreden mee was hun geld te krijgen. Maar deze man wilde hen onderdrukken en pijn doen. Hij was waarschijnlijk boos op Israël omdat het zijn voorouders had overwonnen en dat gebied van zijn voorouderlijke volk had afgenomen. Er was echte vijandigheid, niet alleen een verlangen om over hen te heersen of schatting van hen te krijgen. Hij moest en zou hen vervolgen.

4

Debora als profetes en richter

En Debora, een vrouw die een profetes was, de vrouw van Lappidoth, die gaf in die tijd als richter leiding aan Israël.

RICHTEREN 4:4

Dat is een interessante uitspraak. Othniël was misschien vóór zijn overwinningen ook al richter, maar meestal treden de richters pas als richter op nadat ze de overwinning hebben gebracht. Debora lijkt op dit moment al als richter erkend te zijn.

Waarschijnlijk vertrouwden de mensen haar doordat ze erkend werd als iemand met de profetische gave.

Het was natuurlijk heel ongebruikelijk dat een vrouw in Israël leiding gaf. Voor zover we weten, is zij de enige vrouw die in een periode van meer dan driehonderd jaar ooit als richter heeft gediend. Ze hebben in Israël nooit een regerende koningin gehad, behalve in een tijd waarin iemand zich de troon toe-eigende. Dat was de grootmoeder van de koning, die haar kleinkinderen, de troonopvolgers, doodde en een tijdlang de macht overnam. Maar vervolgens kwam ze zelf ook om het leven. Ze was beslist geen rechtmatige vorstin.

Israël had maar heel zelden vrouwelijke heersers. Het noordelijke koninkrijk had in Izebel een soort feitelijke vrouwelijke heerser, hoewel ze eigenlijk alleen maar de vrouw van de koning was. Maar Izebel was de macht achter de troon. Zij had in dat gezin de broek aan. Dat is heel duidelijk, want Achab was een zwakke, jammerende

figuur, en Izebel was een sterke vrouw die beslist de baas was. Het was trouwens haar dochter Athalia die haar eigen kleinkinderen doodde en zichzelf tot koningin van Juda maakte, maar zelf ook slecht aan haar einde kwam.

Vrouwen die leidinggaven waren in Israël ongebruikelijk, en zeker in het Midden-Oosten in het algemeen. Men vond doorgaans dat vrouwen voor het huishouden moesten zorgen en thuis hoorden te zijn. Ze trokken niet ten strijde en dat soort dingen, en ze gingen er zeker niet op uit om zaken te doen. Maar wanneer een vrouw de profetische gave had, veranderde dat alles.

Dit is eigenlijk de eerste vermelding in de Bijbel van de gave van profetie. We hebben zelfs in de verhalen over Mozes en Jozua niet over de gave van profetie gelezen, hoewel zij beslist profeten waren. Mozes sprak in de Naam van de Heere, en Jozua ook. Ze waren duidelijk profeten, maar we lezen niet uitdrukkelijk dat iemand een profeet is, met zo'n titel, of in dit geval een profetes, totdat we bij Debora komen.

Omdat Israël een theocratie was en door God werd bestuurd, kwam iemand die werkelijk profetisch namens God kon spreken, daarmee in de positie om leiding te geven aan het volk dat God hoorde te gehoorzamen. Zo kreeg zij dus de positie van richter. Hoe haar gave oorspronkelijk werd herkend en hoe men haar in deze positie is gaan vertrouwen, wordt ons niet verteld.

Er wordt van haar gezegd dat ze de vrouw van Lappidoth is. Maar omdat het woord Lappidoth in het Hebreeuws een fakkel betekent, denken sommige mensen dat dit een figuurlijke uitdrukking is. Het zou geen verwijzing naar haar man zijn, maar betekenen dat zij een vrouw was die op een fakkel leek. Sommige mensen vinden dat dit eerder verwijst naar haar vurige aard of iets in haar karakter dan naar haar gehuwde staat. Tja, dat is moeilijk te zeggen. Ze kan een man hebben gehad wiens naam fakkel betekende. Bijna alle namen betekenden wel iets. We lezen dus dat ze in die tijd als richter over Israël optrad.

5

Paulus over vrouwen en het ambt van oudste

Als we nu nadenken over de wenselijkheid of rechtmatigheid van vrouwen als bijvoorbeeld voorgangers van gemeenten of oudsten van gemeenten in onze tijd, dan is dat een omstreden onderwerp. Velen verdedigen het beslist als iets goeds. Anderen zeggen dat het niet goed is. Degenen die zeggen dat het niet goed is, gaan doorgaans uit van wat Paulus over oudsten zei in 1 Timotheus, vanaf ongeveer hoofdstuk 2, vers 12, denk ik, en dan verder, over de hoofdstukgrens heen, naar hoofdstuk 3.

Paulus bespreekt in die passage de voorwaarden om erkend te worden als wat hij een opziener van de gemeente noemt. Dat is hetzelfde als een oudste. Eerst zegt hij:

Want ik sta niet toe dat een vrouw onderwijs geeft, en ook niet dat zij de man overheerst, maar ik wil dat zij zich stil houdt.

1 TIMOTHEÛS 2:12

Maar vervolgens gaat hij het hebben over de mannen die aan de voorwaarden moeten voldoen. En je kunt zien dat hij de meeste mannen ook niet in die rol zou toelaten. Waarschijnlijk is er in de huidige gemeente nog niet één man op de honderd die volgens de voorwaarden van Paulus in aanmerking zou komen voor het ambt van oudste.

Het gaat dus niet alleen om vrouwen. De meeste mannen komen niet in aanmerking, en vrouwen lijken volgens Paulus' maatstaven helemaal niet in aanmerking te komen. Een van de redenen is wat Paulus over de opziener schrijft:

Een opziener nu moet onberispelijk zijn, de man van één vrouw, beheerst, bezonnen, eerbaar, gastvrij, bekwaam om te onderwijzen,

1 TIMOTHEÛS 3:2

Ook moet hij zijn geschiktheid als leider kunnen aantonen door de manier waarop hij leidinggeeft aan zijn gezin. Omdat de man het hoofd van zijn gezin is, bevindt juist hij zich in de positie om thuis zijn bestuurlijke bekwaamheid te bewijzen op een manier waarop een vrouw dat misschien niet kan. Want hoewel de vrouw gezag over de kinderen heeft, neemt zij niet werkelijk alle beslissingen voor het gezin zoals de man dat doet. Zij zou zich op dat terrein dus niet echt op dezelfde manier kunnen bewijzen als een man. Maar Paulus wil ook Gods ordening van de dingen bewaren. Wanneer Paulus zegt:

Ik sta niet toe dat een vrouw lesgeeft of gezag heeft over een man.

zegt hij:

Omdat—

En veel mensen vinden dat Paulus zou moeten zeggen: ‘Omdat het maatschappelijk onaanvaardbaar is, maar dat zal in de twintigste en eenentwintigste eeuw veranderen.’ Maar dat zegt hij niet. Hij zegt:

Want Adam is eerst gemaakt, daarna Eva.

1 TIMOTHEÛS 2:13

En de vrouw nam volgens hem ook het voortouw bij de zondeval. Hij gebruikte niet het woord ‘zondeval’, maar ‘overtreding’.

Met andere woorden, vanwege de manier waarop God de dingen in de hof van Eden heeft ingericht en de manier waarop de dingen daar zijn verlopen, zegt Paulus dat Gods ordening van de dingen lijkt te zijn dat de man het voortouw moet nemen. Dat wordt de grondslag voor Paulus' uitspraak dat vrouwen niet de officiële leiders in de gemeente moeten zijn. En dat kun je wettischer doordrijven dan zou moeten. Want er zijn tijden, zoals de tijd van Debora, waarin God wel een vrouw als leider gebruikte, terwijl we niet lezen over een man die de gave van profetie had. Aan de andere kant hebben veel vrouwen die voorganger willen worden ook niet de gave van profetie. Als God de gave van profetie geeft, is er beslist iets bijzonders aan die situatie. Zij kunnen namens God spreken op een manier waarop iemand die die gave niet heeft dat niet kan.

6

Debora als uitzondering op mannelijk leiderschap

Vaak willen mensen die ervoor pleiten dat vrouwen voorganger worden, bij de keuze van christelijke leiders helemaal geen onderscheid tussen mannen en vrouwen maken. En ze beroepen zich vaak op Debora. Debora is het voor de hand liggende voorbeeld dat ze voor hun standpunt kunnen aanvoeren. Want God stond inderdaad toe dat een vrouw in het volk een leidersrol vervulde die gewoonlijk door een man werd vervuld. Maar dat is nu juist het punt. Die werd gewoonlijk door een man vervuld. Het is waar dat God een uitzondering maakte, maar het was ook werkelijk een uitzondering. We hebben dertien richters. Een van hen is een vrouw.

Jezus koos twaalf apostelen. Geen van hen was een vrouw, hoewel er vrouwen waren voor wie Hij veel achting had. Waarschijnlijk waren er vrouwen met wie Hij een hechtere band had dan met sommige van Zijn andere apostelen. Het is duidelijk dat Maria Magdalena en Maria en Martha allemaal heel goede vriendinnen van Jezus waren. Het is mogelijk dat zij net zo'n hechte band met Hem hadden als wie dan ook van de apostelen. Maar toen het erop aankwam de apostelen te kiezen, koos Hij geen enkele vrouw. Kennelijk maakte Hij wel onderscheid tussen mannen en vrouwen. Want ik weet zeker dat er minstens evenveel vrouwen als mannen waren die Hem volgden, als de samenstelling van de gemeente op enig ander moment in de geschiedenis daarvoor een aanwijzing kan zijn.

De gemeente trekt zeker meer vrouwen dan mannen aan, en op elk willekeurig moment zijn er meer vrouwen dan mannen op het zendingsveld. Vrouwen stellen zich gewoonlijk veel meer beschikbaar voor Christus en geven veel meer gehoor aan Hem dan mannen. Daarom was het in Zijn tijd waarschijnlijk niet anders. Er waren waarschijnlijk minstens evenveel vrouwen als mannen die Hem volgden, en Hij had respect voor hen. Hij achtte hen hoog. Maar toen het erop aankwam leiders te kiezen, koos Hij voor geen van de twaalf posities die Hij te vervullen had een vrouw.

En het boek Richteren heeft dertien mensen die als richter dienden. Een van hen is een vrouw. Wat zegt dat ons? Het zegt ons dat het niet erg gebruikelijk is dat God een vrouw in die positie plaatst. Het zegt ons ook dat God daar niet erg wettisch mee omgaat. Hij zal een vrouw gebruiken als Hij dat wil. Dat is aan Hem. Het laat zien dat God bereid is om af en toe van het vaste patroon af te wijken en buiten de gebruikelijke kaders te handelen. Maar het zou een vergissing zijn om te zeggen dat in dit alles geen onderscheid tussen mannen en vrouwen wordt gemaakt. Als er geen onderscheid tussen mannen en vrouwen werd gemaakt, zouden we verwachten dat minstens de helft van de richters vrouw was, of in elk geval meer dan één op de dertien. Het lijkt er dus op dat dit echt een daadwerkelijke uitzondering is.

In dit specifieke geval zullen we zien dat Debora bereid was het voortouw te nemen, terwijl een man die God geroepen had niet zo bereid was het voortouw te nemen. En we zullen zien dat dit mogelijk een van de redenen was waarom zij richter was.

7

God roept Barak, maar hij wil Debora mee

Vers 5 zegt:

Zij woonde onder de palmboom van Debora, tussen Rama en Bethel, in het bergland van Efraïm, en de Israëlieten gingen voor de rechtspraak naar haar toe.

RICHTEREN 4:5

Blijkbaar werd de palmboom naar haar genoemd, omdat dat haar rechterstoel was, waar ze over rechtszaken oordeelde.

Zij stuurde een bode en liet Barak, de zoon van Abinoam, uit Kedes-Naftali, roepen en zei tegen hem: Heeft de HEERE, de God van Israël, niet geboden: Ga, trek op naar de berg Tabor en neem tienduizend man met u mee, van de nakomelingen van Naftali en van de nakomelingen van Zebulon? Dan zal Ik bij de beek Kison Sisera, de legerbevelhebber van Jabin, naar u toe trekken met zijn strijdwagens en zijn troepenmacht, en Ik zal hem in uw hand geven.

RICHTEREN 4:6-7

God zegt tegen hem:

Ik ga Sisera tegen je inzetten.

Dat klinkt niet bemoedigend. God stelt beide partijen op om de strijd aan te gaan.

Ze laat het niet erg gemakkelijk klinken. Ze zei niet alleen maar: 'Ga de strijd van de Heere voeren.' God zal Sisera ook met al zijn strijdwagens, met heel zijn troepenmacht, tegen je laten optrekken. Zo klinkt het als een uitdaging, zelfs een beetje intimiderend.

En Barak zei tegen haar:

Als jij met me meegaat, ga ik mee. Maar als jij niet met me meegaat, ga ik niet mee.

Ik krijg het gevoel dat hij zegt: 'Ik weet dat je soms namens God spreekt, maar ik weet niet of je dat altijd doet. Hoe zeker ben je hiervan, Debora? Als je meegaat en samen met mij je hoofd op het hakblok legt, zal ik je op je woord geloven. Dan durf ik erop te wedden dat dit van God komt. Dan zal ik ervan uitgaan dat dit is wat God werkelijk zegt. En dat je niet alleen maar van me af probeert te komen door me op een hopeloze onderneming af te sturen.'

Ik weet niet of dat er allemaal in besloten ligt, maar het punt is dat hij niet zonder haar wil gaan. Misschien bedoelt hij dat ook zij de daad bij het woord moet voegen, en hem niet zomaar op een gevaarlijke missie moet sturen. Als ze zelf ook mee wil op die missie, dan zal hij haar serieus nemen. Of misschien zegt hij: 'Jij bent hier degene die namens God spreekt. Ik wil niet ten strijde trekken zonder iemand die namens God spreekt om mij hierin te onderrichten en te leiden. Jij bent degene die God daarvoor gebruikt. Ik wil je er graag bij hebben, want dit zal een strijd worden waarbij ik contact met God moet houden, omdat het bovennatuurlijk zal toegaan.' Het is moeilijk te zeggen of hij haar eert of haar uitdaagt. Dat staat er niet echt. Maar hij gaat niet zonder haar.

Dus zei ze:

8

Een vrouw zal de eer van de overwinning krijgen

En zij zei: Ik zal wel met u meegaan. Maar er zal op de weg die u gaat voor u geen eer te behalen zijn, want de HEERE zal Sisera overleveren in de hand van een vrouw. Toen stond Debora op en ging met Barak naar Kedes.

RICHTEREN 4:9

We weten niet of ze daadwerkelijk meevocht in de strijd. Ze ging naar de plaats vanwaar ze zouden uitrukken, maar dat betekent niet noodzakelijk dat ze ook uittrok en meevocht. Ik weet niet of dit verhaal enig argument biedt voor vrouwelijke strijders in een oorlog.

Ze zegt dat de eer voor de overwinning naar een vrouw zal gaan. In dit gesprek werd ongetwijfeld aangenomen dat daarmee Debora werd bedoeld. De eer zal naar Debora gaan. Met andere woorden, hij zegt: 'Ik ga niet als jij niet meegaat.' Je zou verwachten dat ze zegt: 'Goed, dan krijg ik de eer en jij niet.' Wanneer ze zegt dat de eer niet naar hem, maar naar een vrouw zal gaan, zou je vanzelf aannemen dat ze zichzelf bedoelt.

Maar natuurlijk bleek het uiteindelijk een andere vrouw te zijn die Israël bevrijdde. In dit geval waren er twee vrouwen die voor bevrijding zorgden, en een man liep daar ver achteraan. De vrouw die hen werkelijk bevrijdde, was niet eens een Israëlitische vrouw, maar een Kenitische vrouw. Zij doodde Sisera natuurlijk in haar tent.

Maar Debora was een profetes, en ze wist dat het een vrouw zou zijn. Misschien dacht ze zelfs dat ze het zelf zou zijn, of misschien ook niet. Ik weet niet wat ze dacht, maar ze kreeg een woord van de Heere:

Ik ga met je mee, maar uiteindelijk zal een vrouw de eer krijgen voor deze overwinning.

9

Mannen die hun verantwoordelijkheid ontlopen

Baraks terughoudendheid verklaart misschien waarom God in plaats daarvan vrouwen deed opstaan. Soms doet God misschien een vrouw opstaan om te doen wat het werk van een man zou moeten zijn, alleen maar om de mannen te beschamen die het niet willen doen. Mannen verwaarlozen hun plichten vaak op allerlei terreinen. Dat geldt zeker in de gemeente. Ik vraag me soms af of de reden dat Paulus zei:

Want ik sta niet toe dat een vrouw onderwijs geeft, en ook niet dat zij de man overheerst, maar ik wil dat zij zich stil houdt.

1 TIMOTHEÛS 2:12

misschien is dat, als hij het wel toeliet, het allemaal vrouwen zouden zijn. Mannen zouden gewoon achteroverleunen en televisie kijken, en hun vrouwen naar de gemeente laten gaan en de gemeente laten leiden.

Zoals ik al zei, zijn er op het zendingsveld meer vrouwen dan mannen. Het zendingsveld is per definitie een vrijwillige aangelegenheid. Mensen gaan vrijwillig het zendingsveld op. Niemand dwingt hen. Het is duidelijk dat vrouwen dat liever willen doen.

Vroeger hadden alle gemeenten zondagse diensten en doordeweekse gebedsbijeenkomsten. De gebedsbijeenkomsten werden voornamelijk door vrouwen bezocht. Bij de zondagse dienst waren er misschien ongeveer evenveel mannen, omdat de vrouwen hun mannen meesleepten. Of er waren misschien mannen die thuis daadwerkelijk geestelijk leidinggaven. Maar toch zijn vrouwen over het algemeen eerder dan mannen bereid om naar voren te stappen en leidinggevende taken op zich te nemen. Dat geldt in sommige gevallen ook thuis, hoewel vrouwen die uiteindelijk thuis de leiding op zich nemen vaak juist klagen omdat hun mannen dat niet willen doen.

Mannen kunnen hun plichten ernstig verwaarlozen. Misschien denken mannen, omdat ze in zekere zin de leiders zijn, dat ze hun gezinsleden, hun vrouw en kinderen, gewoon kunnen opdragen al het werk te doen. Zoals een man dat met zijn bedienden zou doen, of zoiets. Dus leunt hij gewoon achterover, doet het rustig aan en laat zijn vrouw alle moeilijke beslissingen nemen. Zo hoort het niet te zijn, maar dat zou een gevolg van de zondeval kunnen zijn.

De zondeval was eigenlijk een geval waarin een vrouw de leiding nam in het gezin en de man gedwee met haar meeding, toch? Zij was degene die besloot om als eerste te eten, en daarna gaf ze het aan haar man. Hij ging daar blijkbaar gewoon in mee, zonder ook maar enige ruggengraat te tonen. Het klinkt niet alsof hij ergens voor opkwam. En toch hoort hij de leider te zijn. Zij hoorde zijn hulp te zijn. Hij hoorde het hoofd te zijn, en hij liet haar gewoon de leiding nemen. Dat is wat mensen doen. Persoonlijk denk ik dat als er nooit enige beperking zou zijn op het aanstellen van vrouwen als oudsten, het niet lang zou duren voordat je zou zien dat alle plaatsen van oudsten door vrouwen werden bezet. Mannen zouden gewoon zeggen: 'Ik vind het best. Laat mijn vrouw het werk maar doen.'

Veel mensen denken — en misschien krijgen vrouwen dit ook te horen — dat mannen vrouwen willen onderdrukken en klein willen houden. Af en toe kom je zo'n man tegen, een onzekere man die iedereen zou onderdrukken die hij maar kon onderdrukken. Een vrouw is gemakkelijk te onderdrukken, omdat ze thuis is en zwakker is dan hij. Dus kan hij haar onderdrukken. Hij is het soort man dat iedereen zou onderdrukken als hij dat kon. Waarschijnlijk onderdrukt hij zijn kinderen ook.

Het is niet een onderdrukking van vrouwen op zich. Het is gewoon zo dat er rotzakken zijn die graag misbruik maken van andere mensen. Waarschijnlijk zijn die niet in de meerderheid.

Het lijkt mij dat in elk geval de meeste christelijke mannen hun vrouw gewoon zouden laten regeren. Daarom moeten mannen gedwongen worden om het werk te doen dat ze horen te doen. Ze moeten het gebod krijgen om de leiding te nemen. Vrouwen moet verboden worden die functie te bekleden, zodat mannen die functie op zich moeten nemen, omdat ze dat anders niet zouden doen. Ik geloof echt dat dit waar is, op grond van wat ik bij christelijke mannen en vrouwen in de gemeente zie. Vrouwen willen graag dienen. Mannen zijn voor het merendeel terughoudend en dragen het maar al te graag aan iemand anders over.

Er bestaat dat stereotype van de dominante man die zijn vrouw klein wil houden en haar onderdanig wil houden, enzovoort. Ik weet dat mannen dat kunnen doen, omdat ze sterker en groter zijn dan hun vrouw, en soms doen ze het ook. Maar volgens mij is het tegenovergestelde stereotype meer in overeenstemming met de werkelijkheid. Niet dat de vrouw bazig is, maar de man wil gewoon niet de leiding op zich nemen. Hij zou net zo lief leven en laten leven, zijn vrouw de kinderen laten opvoeden, zijn vrouw de beslissingen laten nemen, zijn vrouw naar de gemeente laten gaan en de verantwoordelijkheden in de gemeente laten dragen, enzovoort. Volgens mij is dat zo ongeveer hoe de moderne man meestal is.

10

Gezag in het gezin en huiselijk geweld

Ik herinner me dat ik jaren geleden een krantenartikel las over een conferentie in Chicago waar twee christelijke organisaties aanwezig waren. De ene pleitte ervoor om bij ambtsbevestiging geen onderscheid naar geslacht te maken. Ze pleitte ervoor om vrouwen en mannen op gelijke voet in het ambt te bevestigen. De andere was een christelijke organisatie die opkwam voor een meer traditionele rolverdeling tussen de twee geslachten. Die conferentie werd belegd zodat ze elkaar konden ontmoeten en konden proberen tot overeenstemming te komen. Ik denk niet dat dat gelukt is, maar

in het artikel dat ik las stond vetgedrukt een uitspraak van een oudste van een doopsgezinde gemeente, die toevallig een vrouw was. We konden dus zien welke van de organisaties zij vertegenwoordigde.

Er stond vetgedrukt: ‘Die en die, deze oudste, een zekere dame, zegt dat zolang het patriarchale paradigma in de gemeente gehandhaafd blijft, er nooit een einde zal komen aan vrouwenmishandeling en kindermishandeling.’ Met andere woorden, zij geeft het idee dat mannen het hoofd van het gezin zijn de schuld van het feit dat vrouwen en kinderen thuis soms in elkaar worden geslagen.

Natuurlijk, wanneer vrouwen en kinderen thuis in elkaar worden geslagen, gebeurt dat meestal door de man. Dat is waar. Maar dat komt niet doordat de Bijbel de man het gezag als hoofd geeft. Het komt doordat de man groter en sterker is, een rotzak is en zich niet aan de Bijbel houdt. De Bijbel zou kunnen zeggen dat de vrouw het hoofd is, en de man zou haar nog steeds in elkaar slaan. Het heeft niets te maken met het Bijbelse onderwijs over de rol van de man of de rol van de vrouw of iets dergelijks. Het heeft te maken met zonde.

Eerlijk gezegd denk ik dat de meeste mannen hun vrouw niet mishandelen, vooral degenen die in de Bijbelse norm geloven. Een man die zijn Bijbelse rol serieus neemt, zal niemand mishandelen, omdat hij zijn Bijbelse rol serieus neemt. Het zijn mensen die hun Bijbelse rol niet serieus nemen die uiteindelijk mensen mishandelen.

Mijn stelling is dat mannen meer aarzelen of terughoudender zijn om naar voren te stappen en de leiding te nemen. Barak is daar zeker een voorbeeld van. Debora moet hem zeggen dat hij moet gaan, en dan wil hij nog tegenstribbelen en zeggen:

Nou, als jij gaat, ga ik ook.

Dus zegt ze:

Oké, ik ga mee. Maar jij gaat deze strijd niet winnen. Jij zult de legers aanvoeren, maar iemand anders zal de strijd winnen en de eer krijgen — een vrouw, om precies te zijn.

Misschien heeft God het zo geregeld, eenvoudigweg om Barak en de mannen van Israël te beschamen, omdat ze niet opstonden zoals Debora dat deed en zoals ze zelf hadden moeten doen.

11

Israël trekt slecht bewapend ten strijde

Vers 10:

Barak riep vervolgens Zebulon en Naftali te Kedes bijeen en hij trok te voet op met tienduizend man. Ook Debora trok met hem op.

RICHTEREN 4:10

Dus ik neem aan dat ze inderdaad mee ten strijde ging. Ik weet niet of ze een wapen hanteerde. Ik weet niet zeker welke wapens ze hadden, aangezien er onder veertigduizend in Israël geen schild of speer was. Het is moeilijk te zeggen waarmee ze bewapend waren. Stenen, stokken, hun schoenen in hun handen — waarmee ze hen te lijf gingen. Het is duidelijk dat deze Israëlieten als schapen naar de slachtbank gingen, tegenover negenhonderd ijzeren strijdwagens. Bovendien vochten ze beneden op de vlakte, waar strijdwagens het best tot hun recht komen. Ze verzamelden hun troepen bij de berg Tabor. Dat is een kegelvormige berg, volgens mij zo'n tien tot dertien kilometer ten oosten van Nazareth. Hij steekt als een kegel boven de vlakte uit. Op een steile berg kunnen strijdwagens natuurlijk niet zo goed uit de voeten. Dus daar konden ze hun troepen verzamelen en zich gereedmaken. Maar de strijd werd niet op de berg gevoerd. Het ging hier niet om een bergvesting die tegen indringers werd verdedigd. Israël viel beneden op de vlakten de strijdwagenmenners aan.

Israël zou hier dus op een slagveld staan dat, naar menselijke maatstaven, het ongunstigst voor hen was. Ze waren op zijn best slecht bewapend, als ze al bewapend waren. Hun vijand was uitgerust met het beste materieel dat er in die tijd beschikbaar was. Het lijkt dus alsof ze gewoon als schapen naar de slachtbank gaan. Maar het enige wat ze mee hadden, was dat God had gezegd dat ze zouden winnen. Ze hadden God aan hun kant, en dat was natuurlijk de reden waarom het zo goed afliep.

12

Heber en de band tussen Kenieten en Israël

Nu staat er in vers 11:

Heber nu, de Keniet, had zich afgezonderd van Kaïn, van de zonen van Hobab, de schoonvader van Mozes. Hij had zijn tenten opgezet tot aan de eik in Zaänaïm, die bij Kedes staat.

RICHTEREN 4:11

Dat ligt naast Kades. Daarna gaat het verder over de strijd. Heber wordt zomaar ineens genoemd, als een terzijde. Je leest een stukje verder en zegt: ‘Wat heeft hij hiermee te maken? Waarom krijgen we iets over deze man te horen?’

Deze man is Heber. Hij is geen Jood. Hij is een Keniet, en dat was Jethro, de schoonvader van Mozes, ook. Hier wordt hij Hobab genoemd. Maar Jethro staat in de Bijbel onder vier namen bekend. Hij wordt Hobab genoemd, hij wordt Reüel genoemd, hij wordt Ruël genoemd en hij wordt Jethro genoemd. Maar hij is een Keniet. Deze mensen, de Kenieten, stammen af van de schoonvader van Mozes. Dat betekent dat ze niet Joods zijn. Ze waren alleen door een huwelijk aan Israël verwant, en dat was niet eens een erg goed huwelijk. Mozes en zijn vrouw hadden niet bepaald een vreedzame relatie. Ze leefden volgens mij het grootste deel van de tijd gescheiden van elkaar. Wanneer we hen wel met elkaar zien omgaan, gaat dat niet erg vriendelijk.

Toch bleef het contact dat de Kenieten door dat huwelijk met Israël kregen kennelijk bestaan, in elk geval als een vriendschap tussen de geslachten. De Kenieten woonden het grootste deel van deze tijd onder Israël. Ze gingen nooit volledig in het volk op, maar ze leken Israël altijd welgezind te zijn. Dat is hier ook het geval. Deze man was weggetrokken bij de overige Kenieten, waar die zich ook voornamelijk in het land bevonden. Hij was in de buurt van Kades gaan wonen. Daar kwam Barak vandaan, en het was dicht bij de plaats waar de strijd zou worden gevoerd. Dus daar had hij zijn tent staan.

Waarom wordt hij genoemd? Hij wordt genoemd omdat Jaël zijn vrouw is. Hoewel dat pas later in het verhaal ter sprake komt, wordt op dit punt vermeld dat deze man zijn tent in die streek had opgezet. Dat is natuurlijk van belang omdat zijn vrouw een belangrijke gast op bezoek zal krijgen.

13

De strijd bij de berg Tabor

Er staat:

Toen vertelde men Sisera dat Barak, de zoon van Abinoam, de berg Tabor was opgetrokken. Daarop riep Sisera al zijn strijdwagens bijeen, negenhonderd ijzeren strijdwagens, en al het volk dat bij hem was, vanuit Haroseth-Haggojim, bij de beek Kison. En Debora zei tegen Barak: Sta op, want dit is de dag waarop de HEERE Sisera in uw hand gegeven heeft. Is de HEERE niet uitgetrokken voor u uit? Toen daalde Barak van de berg Tabor af met tienduizend man achter zich.

RICHTEREN 4:12-14

Eigenlijk staat er in het Hebreeuws, geloof ik:

10.000 mannen die hem volgden, De uitdrukking ‘following him’ in de Engelse vertaling, ‘die hem volgden’, is in het Hebreeuws eigenlijk ‘te voet’. Ze waren dus te voet. Ze zaten niet in strijdwagens of op paarden. Het waren voetsoldaten die tegen negenhonderd strijdwagens optrokken.

Het is interessant: aan het hevigste strijdgewoel wordt met één enkel vers voorbijgegaan, zonder veel bijzonderheden. Het is het vervolg, waarin de bevelhebber uit zijn strijdwagen springt en naar de tent van Jaël vlucht, dat verreweg de meeste

aandacht krijgt. Maar de strijd, waarin Sisera Israël verpletterend had moeten verslaan, liep precies andersom. Niet vanwege de grote vaardigheden van Israël, maar omdat er staat:

En de HEERE bracht Sisera met al zijn strijdagens en heel zijn leger door de scherpte van het zwaard in verwarring vóór Barak, zodat Sisera van zijn wagen afklom en te voet vluchtte.

RICHTEREN 4:15

Maar waarom zou hij uit zijn strijdwagen springen en te voet verder rennen? Een strijdwagen is toch zeker sneller dan iemand die te voet rent, over het algemeen tenminste, tenzij je de profeet Elia bent. De profeet Elia heeft een keer een strijdwagen eruit gelopen, maar dat is nogal bovennatuurlijk. Ik denk niet dat Sisera dezelfde goddelijke hulp aan zijn kant had.

14

God maakt Sisera's strijdagens onbruikbaar

Dus waarom liet hij zijn strijdwagen achter? Het moet wel zo zijn dat de strijdwagen tijdens deze nederlaag op de een of andere manier onbruikbaar werd, en dat God Israël zo de overwinning gaf. Men neemt aan dat er een of andere zware storm was. De rivier de Kison trad buiten haar oevers. De grond kan heel modderig zijn geworden, waardoor de strijdagens vast kwamen te zitten.

Het woord 'routed' hier in vers 15, in de woorden:

De Heer joeg Sisera op de vlucht.

is dezelfde uitdrukking die in een paar andere belangrijke gevallen wordt gebruikt. Bijvoorbeeld in Exodus 14:25, wanneer de Egyptenaren Israël de gespleten Rode Zee in volgen. Daar staat dat de HEERE tegen de Egyptenaren streed. Dat is hetzelfde Hebreeuwse woord als hier. En er staat:

[Vertalersnoot: de Engelse vertaling die de spreker hier aanhaalt, zegt dat God de wielen van de strijdwagens eraf haalde. De HSV spreekt van het laten wegzakken van de wielen.]

Hij liet de wielen van hun wagens wegzakken en liet ze met moeite vooruitkomen. Toen zeiden de Egyptenaren: Laten wij voor Israël vluchten, want de HEERE strijdt voor hen tegen de Egyptenaren.

EXODUS 14:25

Dat gebeurde midden in de zee. God maakt Zich dus geen zorgen over strijdwagens. Hij kan gewoon de wielen eraf halen. Hij hoeft ze daarvoor niet eens op krikken te zetten. Hij kan ze er gewoon aftrekken terwijl ze rijden, en dan vallen ze eraf. De strijdwagens worden onbruikbaar. En het is hetzelfde woord. Dat betekent niet dat dit Hebreeuwse woord 'de wielen van strijdwagens verwijderen' betekent, maar het is dezelfde term. God streed in dat geval, in Exodus 14, tegen Egypte door de wielen van de strijdwagens eraf te halen. Het was duidelijk een bovennatuurlijk ingrijpen tegen de vijanden.

Dit woord wordt nog een keer gebruikt, in Jozua 10:10. Dat is wanneer God tegen een andere strijdmacht in het zuiden streed, toen de hagelstenen kwamen. God stuurde grote hagelstenen. Dat is de dag waarop God de zon een tijdlang liet stilstaan. En Hij doodde met de hagelstenen meer vijanden dan de Israëlieten met hun zwaarden doodden. Deze uitdrukking:

God joeg ze op de vlucht.

hield bij eerdere gelegenheden dus bovennatuurlijke verschijnselen in: de wielen van de strijdwagens eraf trekken, hagel sturen.

Als je even naar hoofdstuk 5 kijkt, daar wordt deze strijd op dichterlijke wijze naverteld in het feestlied na de overwinning. In Richteren 5:20-22 wordt beschreven wat er gebeurde. Daar staat:

Vanuit de hemel streden zij, vanuit hun banen streden de sterren tegen Sisera. De beek Kison sleurde hen mee, de aloude beek, de beek Kison! Vertrap, mijn ziel, de sterken! Toen stampden de paardenhoeven van het in galop, in galop van zijn machtigen.

RICHTEREN 5:20-22

Blijkbaar was er dus een storm of een overstroming van de rivier die veel van de strijdswagens meesleurde. Waarschijnlijk werd de grond modderig, waardoor de strijdswagens moeilijk vooruitkwamen.

Er was dus iets aan de hand met de strijdswagens, of in ieder geval met de paarden, en de rivier trad buiten haar oevers. En het is alsof de sterren uit de hemel tegen Sisera streden. Het wijst er beslist op dat er iets gebeurde wat werd herkend als daden van God, en dat de Israëlieten niet alleen maar militair de overhand hadden.

Het is natuurlijk mogelijk dat, zodra een man uit een strijdswagen viel, zijn zwaard of speer kon worden opgeraapt door een Israëliet die te voet was. Die was dan ineens een gewapende man. We weten niet wat de Israëlieten hadden toen ze aanvankelijk oprukten, maar God streed tegen Sisera en doodde hen. Hij maakte hun strijdswagens onbruikbaar, stel ik me zo voor. Dat zou verklaren waarom Sisera uit de zijne sprong en wegrende. Hij had geen betere manier om zich te verplaatsen dan te voet te vluchten.

15

Sisera zoekt bescherming bij Jaël

En in vers 16 staat:

Barak joeg de strijdwagens en het leger na tot Haroseth-Haggojim. En heel het leger van Sisera viel door de scherpste van het zwaard; zelfs niet één bleef er over. En Sisera vluchtte te voet naar de tent van Jaël, de vrouw van Heber, de Keniet. Er was namelijk vrede tussen Jabin, de koning van Hazor, en het huis van Heber, de Keniet.

RICHTEREN 4:16-17

Dat is in dit geval de onderdrukker, de heer van Sisera.

Bedenk dat Heber bij de rest van de Kenieten was weggetrokken en een wat meer afgezonderde woonplaats had gevestigd in het gebied in de buurt van deze strijd. Blijkbaar woonde hij afgelegen genoeg om door Jabin met rust gelaten te worden en niet als een bedreiging te worden beschouwd. Hij was geen Israëliet. Hij was alleen. Er was vrede tussen hen. Jabin trad niet agressief tegen hem op. Daarom werd aangenomen dat er hier een goede verstandhouding was, in ieder geval een vreedzame verstandhouding. Als dat zo was, dan was dat alleen uiterlijk. Want innerlijk waren deze Keniet en zijn gezin duidelijk sterk gekant tegen Jabin en Sisera, en ze handelden verraderlijk tegenover hen.

In vers 18 staat:

Jaël kwam naar buiten, Sisera tegemoet, en zei tegen hem: Wijk af van uw weg, mijn heer! Wijk af van uw weg en kom bij mij, wees niet bevreesd! En hij week naar haar af in de tent en zij dekte hem toe met een deken. Daarna zei hij tegen haar: Geef mij toch een beetje water te drinken, want ik heb dorst. Toen opende zij een leren melkzak en gaf hem te drinken en dekte hem weer toe. Ook zei hij tegen haar: Ga bij de ingang van de tent staan, en als er iemand komt en u vraagt en zegt: Is hier iemand, dan moet u zeggen: Niemand.

RICHTEREN 4:18-20

Hij stelde zich hier natuurlijk behoorlijk kwetsbaar op door te gaan slapen. Maar hij had duidelijk het gevoel dat dit een bondgenoot was en dat zij hem zou beschermen. En toen hij om water vroeg, deed zij meer dan hij vroeg en gaf hem melk. Dat was iets duurders, iets gastvrijers, iets royalers om hem te geven dan alleen water. Misschien om bij hem het vertrouwen te wekken dat zij aan zijn kant stond. Misschien zelfs omdat melk de neiging heeft slaperig te maken op een manier waarop water dat niet doet.

Sommige rabbijnen denken dat ze hem een bedwelmende drank gaf. Wanneer later het lied van Debora wordt gezongen, wordt daarin vermeld dat ze hem ingedikte melk gaf. In vers 25 van hoofdstuk 5 staat:

Water vroeg hij, melk gaf zij. In een schaal voor machtigen bracht zij boter.

RICHTEREN 5:25

Ik denk dat melk of room, een van die twee woorden, in het Hebreeuws ingedikte melk betekent. [Vertalersnoot: de Engelse vertaling die de spreker gebruikt, heeft hier ‘room’ waar het Nederlandse citaat ‘boter’ heeft.] Sommige uitleggers zeggen dat ze hem yoghurt gaf. Maar het was niet zomaar een glas melk. Het was iets wat wat meer

vulde, waardoor hij misschien een vol gevoel zou krijgen, zijn lichaam verzadigd zou zijn en hij gemakkelijker in slaap zou vallen. Dus hij viel inderdaad in slaap. En hij zei tegen haar:

Als er iemand langskomt, zeg dan gewoon dat er niemand is.

16

Jaël doodt Sisera en Israël verslaat Jabin

Vervolgens nam Jaël, de vrouw van Heber, een tentpin, nam een hamer in haar hand, ging stilletjes naar hem toe en dreef de pin in zijn slaap, zodat hij aan de grond vastzat. Hij was namelijk in een diepe slaap gevallen, en uitgeput. En hij stierf.

RICHTEREN 4:21

Behoorlijk akelig en gruwelijk, maar hij stierf in zijn slaap. Misschien was er even een moment van pijn, maar als je in je slaap sterft, is dat minder erg dan wanneer je wakker bent. Het was alleen niet erg gastvrij van haar. In het Midden-Oosten staat gastvrijheid hoog aangeschreven. In die cultuur is het zelfs vanzelfsprekend dat je nooit iemand kwaad zult doen die je in je huis hebt uitgenodigd. Misschien had hij er daarom zoveel vertrouwen in dat zij die erecode niet zou schenden. Dat was de morele code van de hele samenleving. Het was zelfs zo dat men ervan uitging dat je, als je iemand in huis neemt, liever zelf sterft dan dat je toelaat dat hem iets overkomt. Je brengt elk offer om je gasten te redden.

Dat is een van de redenen waarom Lot, toen de engelen bij hem kwamen, zijn dochters in hun plaats aanbood toen de mannen van de stad zijn gasten wilden misbruiken. Hij wist overigens niet dat het engelen waren. Hij dacht gewoon dat het gewone mannen waren. Naar al onze maatstaven lijkt dit nauwelijks aanvaardbaar, maar dat was nu eenmaal gastvrijheid in het Midden-Oosten. Je offert alles op, je leven of je gezin of wat dan ook, als je een gast in huis hebt genomen. Ik weet niet hoe die code zo vanzelfsprekend is geworden, maar zo dachten ze erover. Dus in zekere zin deed Jaël

iets heel verraderlijks. Ze had een man onder haar dak opgenomen, met de stilzwijgende afspraak dat ze hem met haar leven zou beschermen. In plaats daarvan doodde ze hem.

En zie, Barak achtervolgde Sisera. Jaël kwam naar buiten, hem tegemoet, en zei tegen hem: Kom, en ik zal u de man laten zien die u zoekt. Zo ging hij bij haar naar binnen, en zie, daar lag Sisera dood, met de pin in zijn slaap. Zo vernederde God op die dag Jabin, de koning van Kanaän, vóór de Israëlieten. De hand van de Israëlieten drukte gaandeweg harder op Jabin, de koning van Kanaän, totdat zij Jabin, de koning van Kanaän, hadden uitgeroeid.

RICHTEREN 4:22-24

Dit was dus blijkbaar een veldtocht die voortduurde. Het verhaal dat ons is verteld, gaat over het belangrijkste keerpunt, de eerste overwinning. Daarna volgde blijkbaar aanhoudend verzet van Israël. En na verloop van tijd werden ze blijkbaar steeds sterker tegenover Jabin, totdat ze hem uiteindelijk hadden verdreven en zelfs vernietigd, misschien de koning hadden gedood. We weten het niet.

17

Het overwinningslied als Hebreeuwse poëzie

Dan krijgen we hoofdstuk 5, dat helemaal gewijd is aan het overwinningslied dat ze zongen. Na de uittocht, in hoofdstuk 14 van Exodus, hebben we aan het begin van Exodus 15 een overwinningslied dat door Mirjam en door Mozes werd gezongen. Het wordt het lied van Mozes genoemd. Het is een lied dat verhaalt over de overwinning die God hun had gegeven. Dit is iets soortgelijks. Dit lied is langer.

Veel geleerden zeggen dat dit lied in hoofdstuk 5 het mooiste voorbeeld van Hebreeuwse poëzie is dat je je maar kunt voorstellen. Wat kwaliteit betreft staat het op de allerhoogste trede van alle Hebreeuwse poëzie. Ik moet zeggen dat ik niet geschoold

ben in het waarderen van poëzie, zelfs niet als het om Engelse poëzie gaat. Als je dan oude poëzie uit het Midden-Oosten neemt, staat die nog verder van mijn smaak af. Ik weet niet precies wat dit zo geweldig maakt. Als ik het gedicht lees, denk ik: goed, ze zijn blij. Maar ik weet niet echt waarom ze zich uitdrukken zoals ze dat doen. Als literatuurkenners me niet hadden verteld dat dit een fantastisch gedicht is, weet ik niet of ik het zo indrukwekkend zou vinden. Maar goed, zo ben ik nu eenmaal. Wat weet ik ervan? Ik ben geen deskundige op het gebied van literatuur of poëzie uit het Midden-Oosten. Maar ik laat je gewoon weten dat dit voor zijn tijd een geweldig gedicht is, volgens degenen die verstand van zulke dingen hebben.

Zoals alle poëzie gebruikt het beeldspraak. Daardoor is het soms moeilijk te weten of we werkelijke details van de strijd te zien krijgen, of dat ze apocalyptische of poëtische beelden gebruiken. Bijvoorbeeld de uitspraak in vers 20:

Vanuit de hemel streden zij, vanuit hun banen streden de sterren tegen Sisera.

RICHTEREN 5:20

In welke zin was dat waar? Betekent dat dat er iets uit de lucht op hem afkwam? Werd hij uitgeschakeld door een meteorietenregen, of zoiets? Wat betekent het dat de sterren van de hemel strijden? Of is het meer de gedachte dat de sterren een beetje als personen worden voorgesteld, zoals in de astrologie, waar ze haast worden gezien alsof ze een soort invloed hebben op de gebeurtenissen op aarde? En werd de nederlaag van Sisera gezien als... hij had het in elk geval niet aan gunstig gezinde sterren te danken. De sterren waren hem niet gunstig gezind. Ze streden tegen hem.

Ik weet het niet, maar er wordt overal poëtische taal gebruikt. Dat maakt het, zoals ik al zei, moeilijk om te weten hoeveel ervan letterlijk bedoeld is. Maar in het gedicht staan verwijzingen naar historische gebeurtenissen en personen. Vooral Samgar, Jaël en Debora worden genoemd, en Sisera's moeder en Sisera.

18

Leiders of loshangend haar in de openingsregel

Maar Debora en Barak, de zoon van Abinoam, zongen die dag:

Toen zong Debora met Barak, de zoon van Abinoam, op die dag:
Nu de leiders in Israël de leiding hebben genomen, nu het volk
zich vrijwillig gegeven heeft, loof de HEERE!

RICHTEREN 5:1-2

Die eerste regel is vanuit het Hebreeuws eigenlijk bijzonder moeilijk naar het Engels te vertalen:

‘Als leiders leidinggeven.’ De commentatoren hebben verschillende ideeën over wat die regel zou moeten betekenen. Het is een moeilijke uitdrukking. Als je de New King James met kanttekeningen hebt, dan is een alternatieve lezing:

‘Als de haren worden losgemaakt.’ Daarmee zouden haarlokken bedoeld zijn. Alfred Edersheim gaf er in zijn geschiedwerk de voorkeur aan om deze eerste regel zo weer te geven:

Prijs de Heer omdat het lange haar los hangt en het volk zich inzet.

Als die eerste regel verwijst naar haarlokken, of naar het los neervallen van lang haar, dan kan dat een verwijzing zijn naar het feit dat vrouwen op een ongebruikelijke manier bij deze oorlog betrokken waren. Debora was de werkelijke leider, en Jaël was de werkelijke bevrijder. In zekere zin zijn degenen met het lange haar, de vrouwen met het lange, loshangende haar, degenen die in deze situatie geëerd moeten worden. Het kan een verwijzing naar de vrouwen zijn. Maar de manier waarop het in de New King James wordt weergegeven, heeft duidelijk een heel, heel andere betekenis:

‘Als leiders in Israël leidinggeven.’ Maar het is, dat moet worden toegegeven, moeilijk om te weten wat de precieze betekenis zou moeten zijn.

19

Gods verschijning en het verbond bij de Sinaï

Vers 3:

Luister, koningen, hoor mij aan, vorsten! Ik wil, ja, ik wil voor de HEERE zingen. Ik wil psalmen zingen voor de HEERE, de God van Israël.

RICHTEREN 5:3

Israël had in die tijd geen koningen, dus het is een oproep aan de niet-Israëlieten, de heidenen, de vijanden. Let op. Als je met ons probeert te doen wat Jabin deed, dan wil je hier misschien eens bij stilstaan. Bedenk wat God met Jabin heeft gedaan. We zullen het je vertellen.

HEERE, toen U uittrok uit Seïr, toen U voortschreed uit het veld van Edom, beefde de aarde, ook droop de hemel, ook dropen de wolken van water.

RICHTEREN 5:4

Dat zijn de bergen waar de Edomieten woonden.

De bergen vloeiden weg van voor het aangezicht van de HEERE, zelfs de Sinaï, van voor het aangezicht van de HEERE, de God van Israël.

RICHTEREN 5:5

Dit grijpt blijkbaar terug op de berg Sinaï en het geven van de wet. Sommige liederen die de berg Sinaï bezingen, spreken erover dat God uit Edom of van de berg Seïr komt. In Deuteronomium, in het lied van Mozes, wanneer hij spreekt over God Die naar de Sinaï komt om de wet te geven, komt Hij van de berg Seïr. Ik weet niet zeker waarom die specifieke plaats wordt genoemd, maar die wordt hier ook genoemd. Daarom

wordt hier blijkbaar teruggedacht aan het moment waarop God voor het eerst Zijn verbond met Israël sloot. Deze overwinning was daar natuurlijk aan te danken. Deze overwinning, veel, veel later, is te danken aan het feit dat God Zijn verbond houdt met het volk dat Hij oorspronkelijk bij de Sinaï ontmoette.

20

Vrijwillige strijders maken vrede mogelijk

Vers 6:

In de dagen van Samgar, de zoon van Anath, in de dagen van Jaël, lagen de wegen verlaten, en zij die de paden bewandelden, gingen kronkelwegen. De dorpen lagen verlaten in Israël, ze lagen verlaten, totdat ik, Debora, opstond, tot ik opstond, een moeder in Israël. Koos men nieuwe goden, dan was er strijd in de poorten. Werd er ook een schild of speer gezien onder veertigduizend in Israël? Mijn hart is bij de wetgevers van Israël, die zich vrijwillig gaven onder het volk; loof de HEERE!

RICHTEREN 5:6-9

Ze zegt dat deze leiders, die zich vrijwillig aanboden om eropuit te trekken en in deze strijd tegen Sisera te vechten, lof verdienen. Want ze vochten met een verschrikkelijk nadelige uitgangspositie wat betreft de wapens die ze wel en niet hadden, enzovoort.

Vers 10:

U die rijdt op witte ezinnen, u die op mantels zit en u die wandelt op de weg: spreek ervan, van het geluid van schutters tussen waterputten. Daar praten zij over de rechtvaardige daden van de HEERE, de rechtvaardige daden voor Zijn dorpen in Israël. Toen daalde het volk van de HEERE af naar de poorten.

RICHTEREN 5:10-11

Dit is blijkbaar een oproep aan mensen die in vrede en comfort leven. Ze rijden op hun ezels. Ze zitten daar in mooie kleren. Ze staan niet op het slagveld in militaire kleding. Ze zijn ver van het lawaai van de strijd, van de boogschutters. [Vertalersnoot: de Engelse vertaling die de spreker gebruikt, luidt hier ‘ver van het geluid van de boogschutters’; het Nederlandse citaat heeft ‘van het geluid van schutters’.] Ze bevinden zich bij de drinkplaats. Dit is een beeld van in vrede leven, en er wordt gezegd: jij die in vrede leeft, zo is het niet altijd. Je hebt vrede vanwege de oorlog die bij deze gelegenheid is gevoerd. Dat is voor je tot stand gebracht door mensen die in hun omstandigheden niet zo veilig waren en niet zoveel vrede hadden. Net zoals mensen tegenwoordig graag zeggen: als je van je vrijheid geniet, bedank dan een soldaat. Het is hetzelfde soort gedachte. Jij die hier comfortabel leeft en voorspoed hebt, besef dat dat voor je is verworven ten koste van strijd.

21

Stammen die meevochten en stammen die wegbleven

Vers 12:

Ontwaak, ontwaak, Debora! Ontwaak, ontwaak en spreek een lied! Sta op, Barak, en neem uw gevangenen gevangen, zoon van Abinoam! Toen daalden de overgeblevenen af naar de machtigen. Het volk van de HEERE daalde naar mij af met de helden. Uit Efraïm kwamen zij, hun wortel ligt in Amalek. Achter u kwam Benjamin, onder uw volksgenoten. Uit Machir daalden wetgevers af en uit Zebulon wervers van krijgsvolk met hun schrijversstaf.

RICHTEREN 5:12-14

Dat is een van de takken van Manasse.

Dit moeten de voornaamste stammen zijn die betrokken raakten bij de bevrijdingsstrijd. Hoewel we in het eerdere verhaal niet over Benjamin en Efraïm lezen, lezen we wel over Zebulon, Naftali enzovoort, en over Issaschar. Er staat:

Ook de vorsten in Issaschar waren met Debora en zoals Issaschar, zo was Barak. Te voet werd hij het dal in gestuurd. In de gelederen van Ruben waren de overleggingen van het hart groot.

RICHTEREN 5:15

Ruben nam blijkbaar niet deel aan de strijd. Ze zegt dat de mensen van Ruben daarna hun hart moesten onderzoeken en zich afvroegen: ‘Waarom hebben we niet meegedaan?’

Waarom bleef u zitten tussen de schaapskooien, om naar het geblaat van de kudde te luisteren? Voor de gelederen van Ruben waren de overleggingen van het hart groot.

RICHTEREN 5:16

Je zit alleen maar naar de muziek van de herders te luisteren, in plaats van eropuit te trekken en mee te vechten. [Vertalersnoot: de Engelse vertaling die de spreker gebruikt, spreekt hier over fluitspel voor de kudde; het Nederlandse citaat heeft ‘het geblaat van de kudde’.]

Gilead bleef aan de overzijde van de Jordaan. En Dan, waarom verbleef hij bij de schepen? Aser bleef zitten aan de kust van de zee en bleef bij zijn havens.

RICHTEREN 5:17

Zij kwamen niet.

Zebulon is een volk dat zijn leven heeft versmaad tot de dood toe, Naftali evenzo, op de hooggelegen velden.

RICHTEREN 5:18

Issaschar, Zebulon en Naftali lijken dus vooral geprezen te worden om hun moed in de strijd. Die andere stammen, vooral ten oosten van de Jordaan, die niet meededen, worden min of meer berispt omdat ze niet kwamen helpen.

22

Sisera's nederlaag en het slot van het lied

Vers 19:

De koningen kwamen, zij streden. Toen streden de koningen van Kanaän bij Taänach, aan het water van Megiddo, maar buit aan zilver namen zij niet mee. Vanuit de hemel streden zij, vanuit hun banen streden de sterren tegen Sisera. De beek Kison sleurde hen mee, de aloude beek, de beek Kison! Vertrap, mijn ziel, de sterken! Toen stampten de paardenhoeven van het in galop, in galop van zijn machtigen.

RICHTEREN 5:19-22

Vervolgens werd Merar vervloekt, blijkbaar een plaats in de buurt van het slagveld die niet meedeed. Het is niet bekend waar Meroz lag.

Vervloek Meroz! zegt de Engel van de HEERE. Vervloek zijn inwoners voortdurend, omdat zij de HEERE niet te hulp zijn gekomen, de HEERE te hulp met de helden. Laat gezegend zijn boven de vrouwen Jaël, de vrouw van Heber, de Keniet, laat zij boven de vrouwen in de tent gezegend zijn.

RICHTEREN 5:23-24

Dat wordt in het Nieuwe Testament ook over Maria gezegd. Het is een uitspraak in het Nieuwe Testament waarvan katholieken denken dat die Maria bijna tot een goddelijk persoon maakt. Dan moet Jaël dat ook zijn, want over haar wordt hetzelfde gezegd.

Water vroeg hij, melk gaf zij. In een schaal voor machtigen bracht zij boter. Haar hand strekte zij uit naar de pin, en haar rechterhand naar de hamer van de arbeiders. Zij sloeg Sisera, spleet zijn hoofd, verbrijzelde en doorboorde zijn slaap.

RICHTEREN 5:25-26

Prachtige, mooie poëzie.

Tussen haar voeten kromde hij zich, viel hij, lag hij. Tussen haar voeten kromde hij zich, viel hij. Waar hij zich kromde, daar viel hij, geschonden. Door het venster keek zij uit; de moeder van Sisera schreeuwde door het traliewerk: Waarom duurt het zo lang voor zijn wagen komt? Waarom blijft het geratel van zijn wagens uit? Haar meest wijze vorstinnen antwoordden — en ook zij beantwoordde haar woorden voor zichzelf:

RICHTEREN 5:27-29

Ze kon haar eigen vraag beantwoorden. Waarom is hij nog niet thuis van de strijd? Hij vermaakt zich gewoon met de overwinningsbuit.

Zouden zij dan geen buit vinden en verdelen, één meisje of twee meisjes voor elke man? Een buit van gekleurde stoffen voor Sisera, een buit van gekleurde stoffen, geborduurde, gekleurde stoffen, aan beide zijden geborduurd, voor om de halzen van de buit. Zo moeten al Uw vijanden omkomen, HEERE! Maar laten zij die Hem liefhebben, zijn als het opgaan van de zon in haar kracht. En het land had veertig jaar rust.

RICHTEREN 5:30-31

Deze verwijzing naar de moeder van Sisera is een interessant detail. Ze komt verder helemaal niet in dit verhaal voor. En toch, terwijl ze de dood van Sisera vierden, verkneukelen ze zich bijna over het feit dat zijn moeder zich zorgen maakt over haar zoon die op het slagveld is. Wanneer hij niet terugkomt, denkt ze het meest optimistische wat ze maar kan bedenken: ‘Natuurlijk viert hij zijn overwinning. Ze zijn aan het feestvieren. Ze hebben voor iedere kerel een paar vrouwen en ze zijn de goederen aan het plunderen.’

Dat is een gedachte waarmee de moeder van Sisera zichzelf troost. Natuurlijk is de gedachte waarmee ze zich troost eigenlijk dat haar zoon zich als een schoft gedraagt, mensen doodt en hun spullen afpakt. Ze is geen goede vrouw, maar ze heeft de bezorgdheid van een moeder.

Dit lied wordt gezongen door een vrouw, ook een moeder in Israël. Ongetwijfeld kan ze niet anders dan bedenken hoe een moeder hierover zou denken. Sisera heeft ook een moeder, maar zij zal slecht nieuws krijgen wanneer ze hoort hoe het is gegaan. Daardoor volgden er veertig jaar vrede.

Om verder te lezen

Alle bijbelteksten die in deze lezing aan bod komen, in de volgorde waarin ze gebruikt zijn.

- Richteren 4:1
- Richteren 4:2
- Richteren 4:3
- Jozua 17:16
- Richteren 1:19
- Richteren 5:6
- Richteren 5:8
- Richteren 4:4
- 1 Timotheüs 2:12
- 1 Timotheüs 3:2
- 1 Timotheüs 2:13
- Richteren 4:5
- Richteren 4:6-7
- Richteren 4:9
- Richteren 4:10
- Richteren 4:11
- Richteren 4:12-14
- Richteren 4:15
- Exodus 14:25
- Richteren 5:20-22
- Richteren 4:16-17
- Richteren 4:18-20
- Richteren 5:25
- Richteren 4:21
- Richteren 4:22-24
- Richteren 5:20
- Richteren 5:1-2
- Richteren 5:3
- Richteren 5:4
- Richteren 5:5
- Richteren 5:6-9
- Richteren 5:10-11
- Richteren 5:12-14
- Richteren 5:15

- Richteren 5:16
- Richteren 5:17
- Richteren 5:18
- Richteren 5:19-22
- Richteren 5:23-24
- Richteren 5:25-26
- Richteren 5:27-29
- Richteren 5:30-31

Lezing © Steve Gregg / The Narrow Path. Nederlandse vertaling © 2026 Vers voor Vers. De bijbeltekst in deze uitgave is ontleend aan de Bijbel in de Herziene Statenvertaling, © 2010/2016 Stichting HSV.